

EU-kalat III seminaarit

~~Aloitus 23.05.2016 SYKE, Helsinki~~

Loppu 25.11. 2018 Säätytalo, Helsinki

Ympäristölle vaaralliset aineet kaloissa - missä mennään ympäristön tilan arvioinnissa?

Jaakko Mannio SYKE

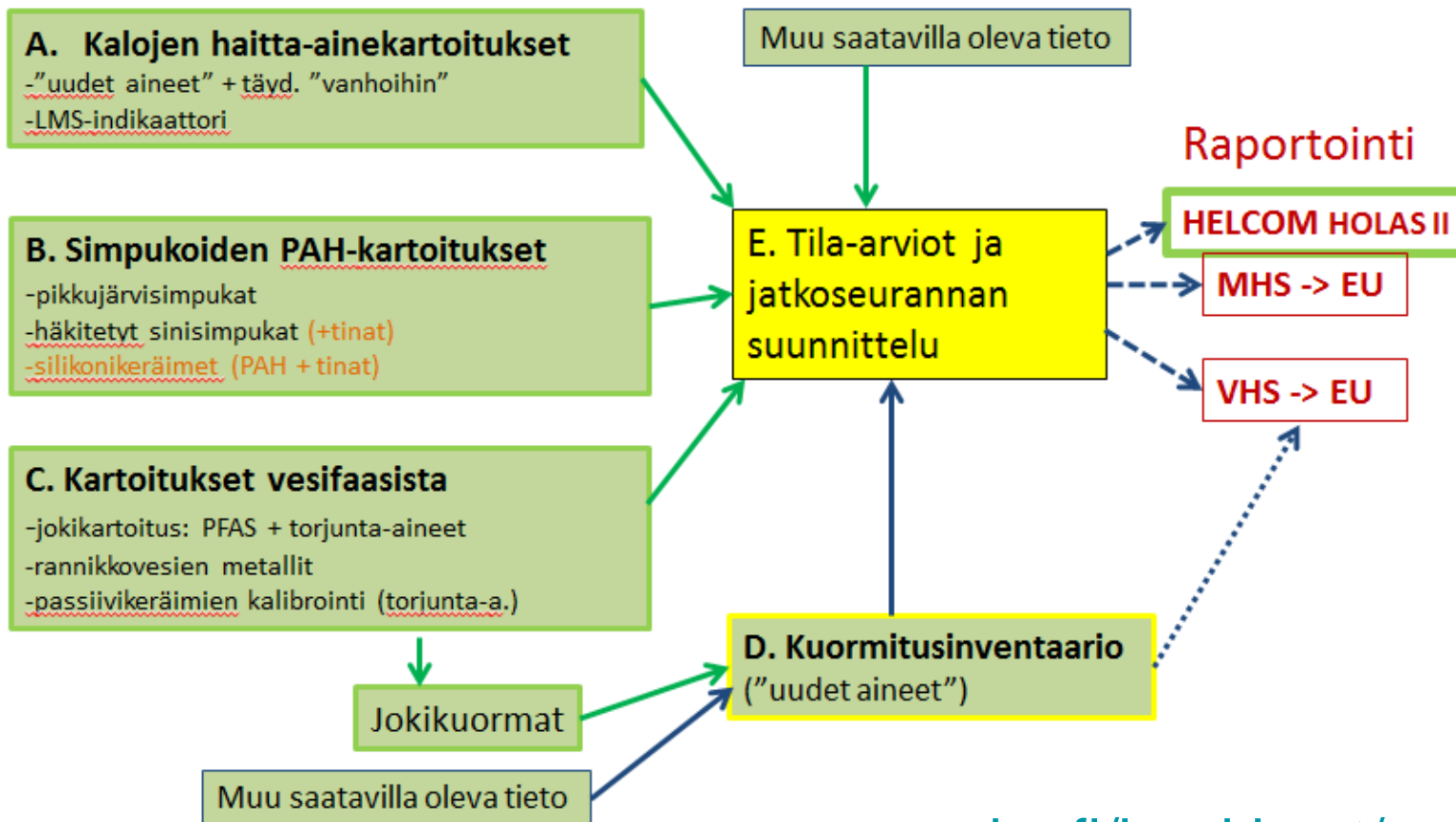
Kulutuksen ja tuotannon keskus,

haitalliset aineet

Vesien- ja merenhoidon uudet prioriteettiaineet UuPri -hanke

Raportti taitossa, julkaisu 12/2018

Vesien- ja merenhoidon kalaseurannat

- Kaloista seurattavien aineiden määrä ja ympäristön laatumormit (EQS) lisääntyneet:
  - Aiemmin **Hg**, HCB, HCB_D, (TBT /normi vedessä)
  - 2016 mm. **PBDE** ja PAH (BaP/simpukat)
  - 2018 **PFOS**, HBCDD, **dioksiinit ja dl-PCB**, dikofoli, heptakloori
  - +/- samat aineet vesien- ja merenhoidossa

KALA - INDIKAATTORIT

- **Ahven** sisävesillä (15 -20 cm)
- **Ahven** rannikolla (18 – 23 cm)
- **Silakka** avomerellä (3-5v.)
- POP-yhdisteet 10-20 kpl =>1-2 kokoomaa, Hg yksilöistä n. 10 kpl

TÄRKEÄÄ: Ympäristön laatumormit ja elintarvike raja-arvot eivät ole samoja, eivätkä perustu samoihin lähtö-oletuksiin

- Esimerkiksi merinisäkkäät ja -linnut syövät vain kalaa, ja altistuvat siten paljon enemmän kuin ihmiset – eikä fysiologiakaan ole samanlainen!

Elohopea ahvenissa 2010-2016

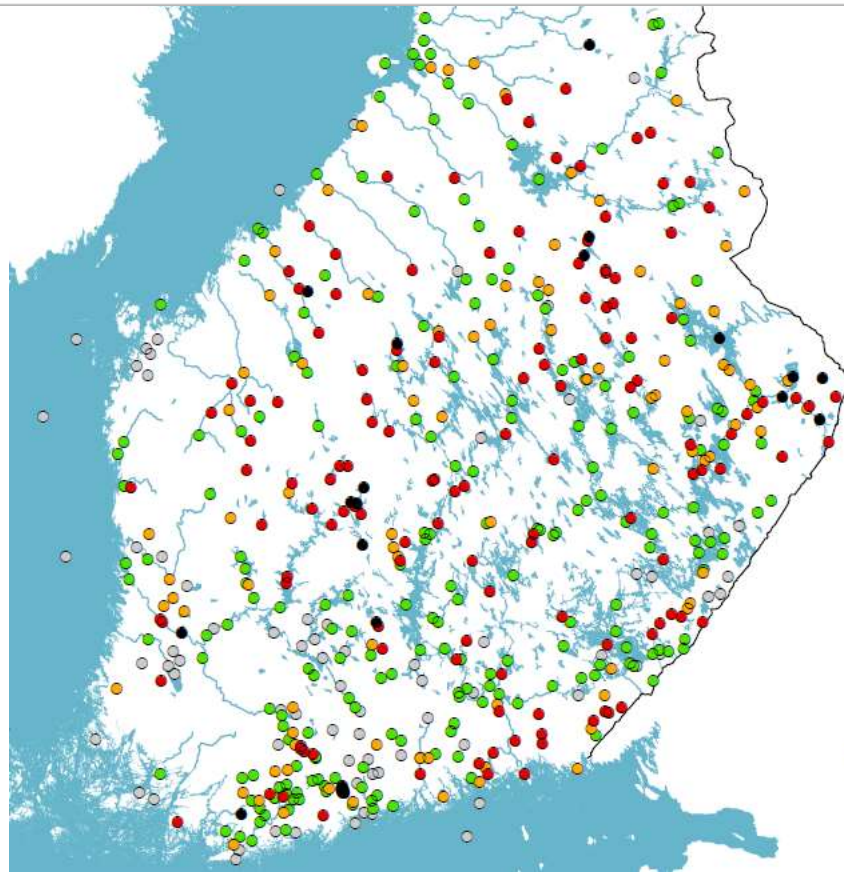
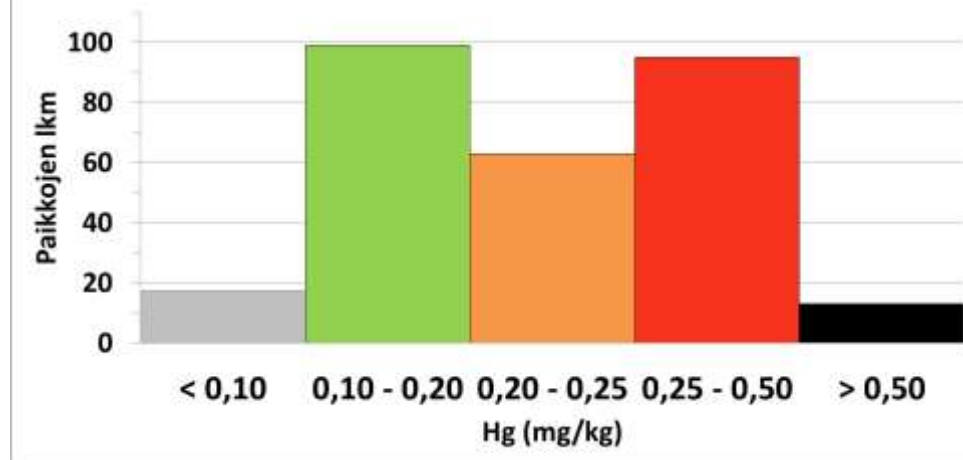
Elohopeapitoisuus ylittää ympäristölaatunormin **0,20-0,25 mg/kg** ● ●

Mutta harvoin elintarvikkeiden raja-arvoa **0,50 mg/kg** ●

Hg (mg/kg ww)

- < 0,10
- 0,10 - 0,20
- 0,20 - 0,25
- 0,25 - 0,50
- > 0,50

Keskinen Suomi (Tampere - Oulu välillä)

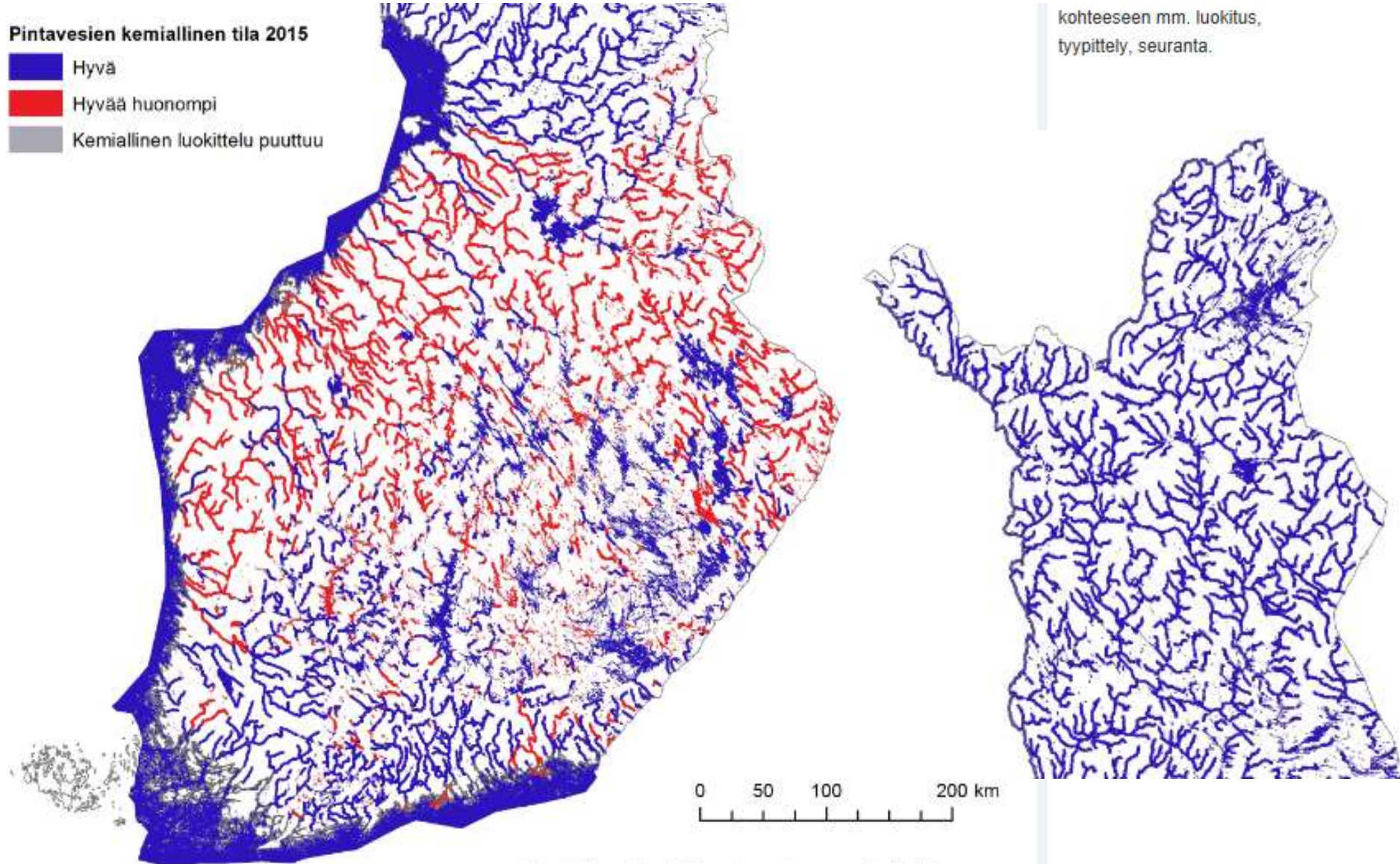

Kartalla zoomattavissa
kohteeseen mm. luokitus,
tyypittely, seuranta.

Pintavesien kemiallinen tila 2015

- Hyvä
- Hyvää huonompi
- Kemiallinen luokittelu puuttuu

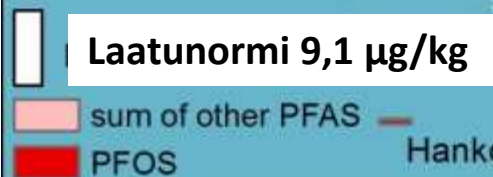
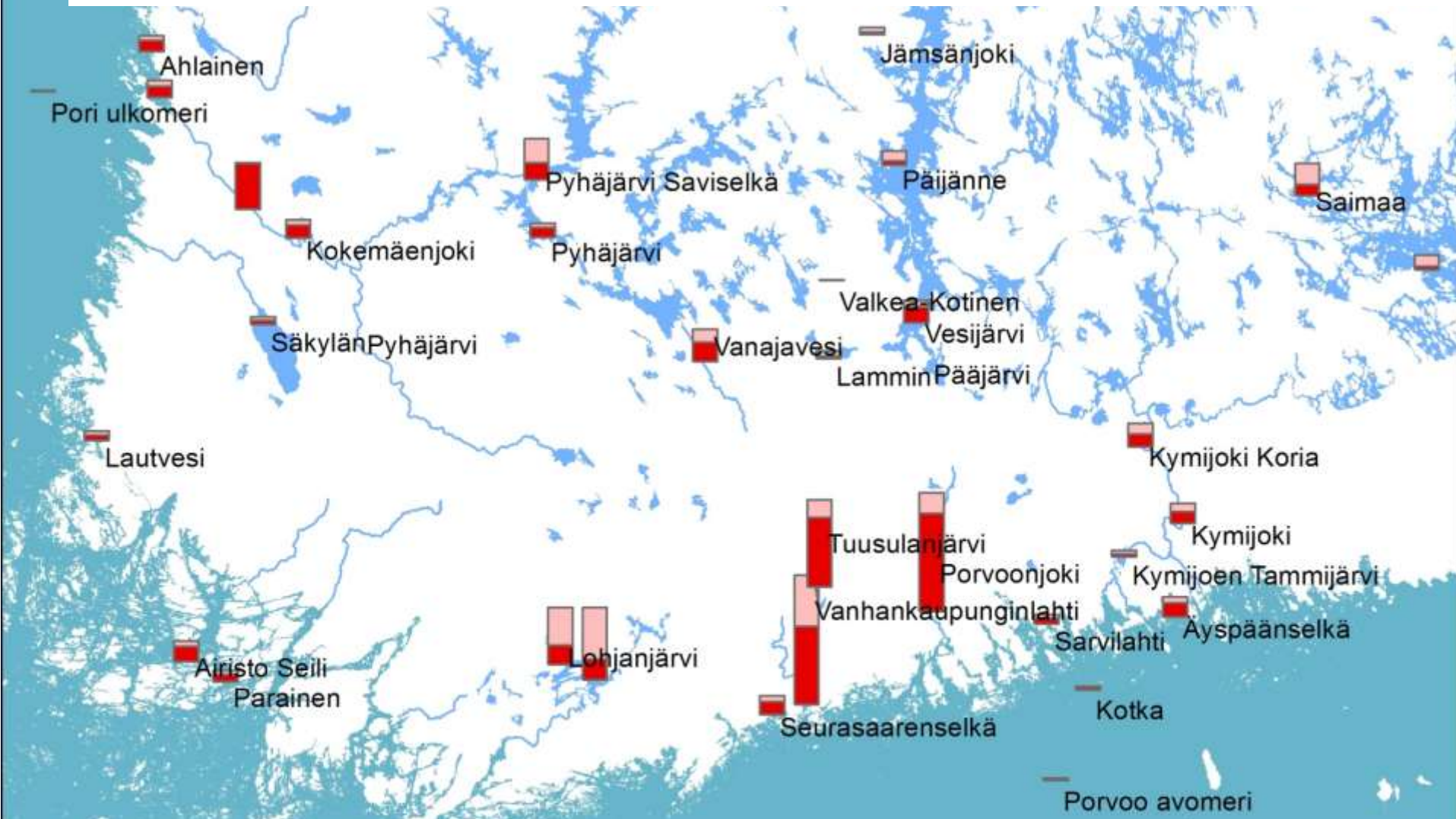

Kemiallinen tila, VPD vesimuodostumat © SYKE
(lähde: ELY-keskukset, rantaviiva-aineiston lähde: MML)
Suomen rajat © SYKE, MML

Kuva 3. Pintavesien kemiallinen tila 2015.

Perfluoratut yhdisteet ahvenissa (2012 – 2016)

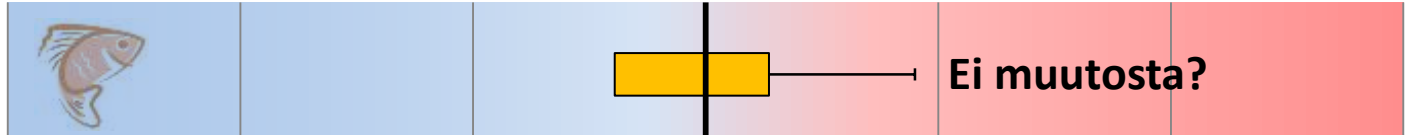
www.syke.fi/hankkeet/uupri

Ylittääkö pitoisuus ympäristön laatunormin? (2010-2016)

< EQS > EQS

Hg
n=569
Inland and sea

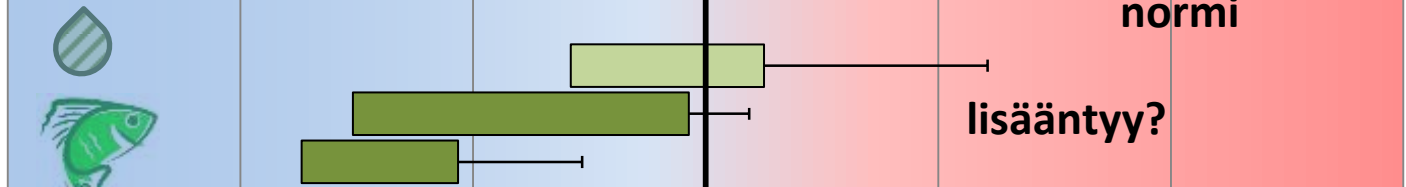
Dioxins
n=27
Point
Diffuse

PBDE
n=52
Point
Diffuse

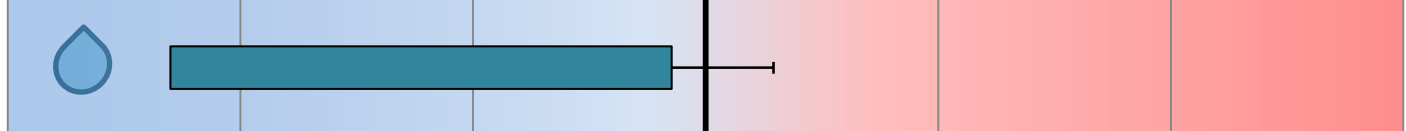
PFOS
n=71
River
Point
Diffuse

PAHs
n=75
BaP
Fluoranthene

Pest-/biocides
n=1180
River

Suhteellinen riski: mittaus / EQS (palkki 10 – 90 %; maksimi ohut viiva, asteikko logaritminen)

Suomen meriympäristön tila 2018

Taulukko 1. Meriympäristön eri osatekijöiden tila 2011–2016 Suomen merialueilla.

Tummanvihreä (●): hyvä tila, kirkkaanpunainen (●): heikko tila,

Hyvän tilan laadullinen kuvaaja	Osatekijä	Luku	Suomen-lahti	Pohjois-Itämeri	Saaristo-meri	Selkä-meri	Merenkurkku	Perä-meri
Rehevöityminen		5.1	●	●	●	●	●	●
Epäpuhtausien pitoisuudet ja vaikutukset	PBDE	5.2	●	●	●	●	●	●
	Muut vaaralliset aineet	5.2	●	●	●	●	●	●
	Radioaktiivisuus	5.2	●	●	●	●	●	●
Epäpuhtaudet ruokakalassa		5.2	●	●	●	●	●	

HELCOM "Holistic Assessment II" valmistunut 2018

- haitalliset aineet – osa-alueen esipainos:

HOLAS II

Thematic assessment of **hazardous substances** 2011–2016

Supplementary report to the HELCOM 'State of
the Baltic Sea' report (PRE-PUBLICATION)

Baltic Marine Environment
Protection Commission

Hazardous substances

HELCOM Thematic assessment 2011–2016

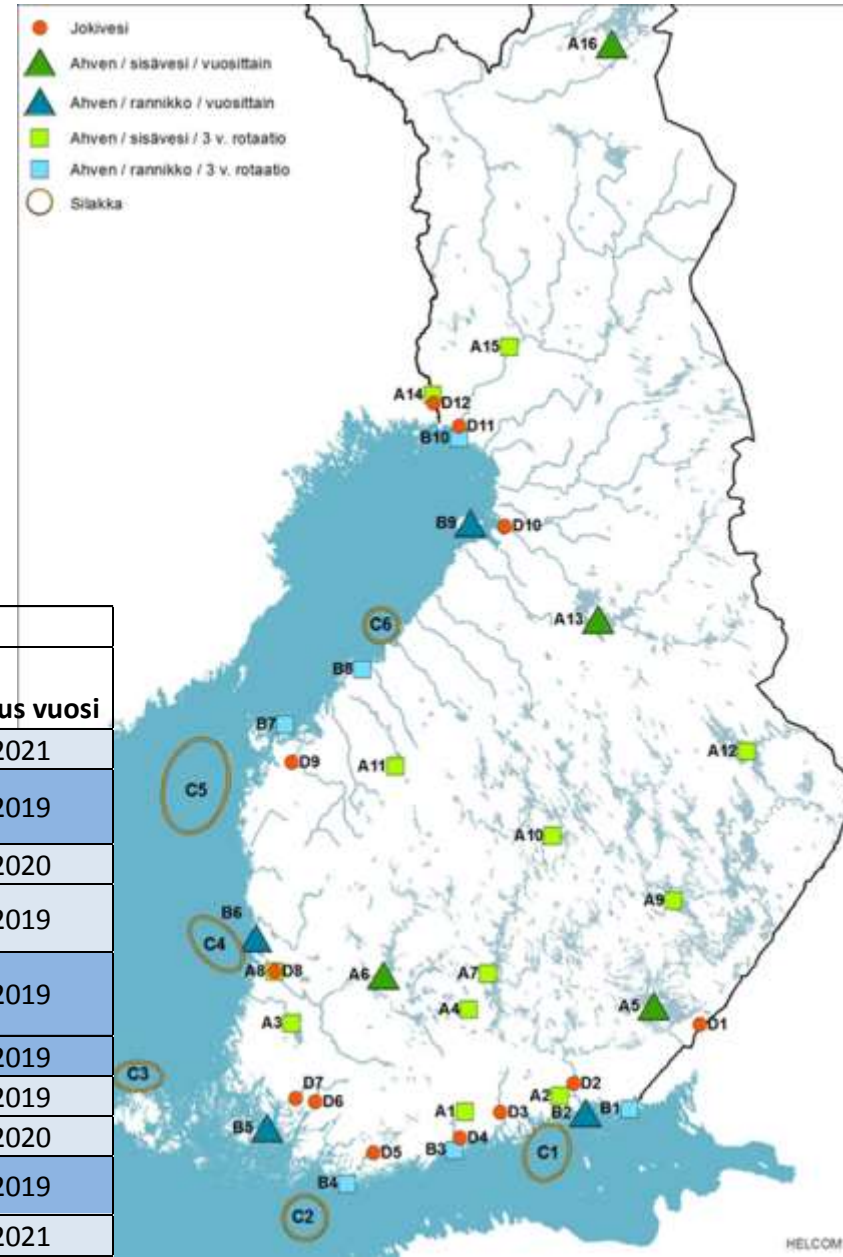
<http://stateofthebalticsea.helcom.fi/pressures-and-their-status/hazardous-substances/>

SYKEN ehdotus: VPDn haitta- aineet ahvenista ja silakoista

Nimi	VHA	frekvenssi v.	aloitusvuosi
Haukivesi Majakkaselkä	1	3	2020
Pielinen Suurselkä	1	3	2021
Saimaa Mäntysaarenselkä	1	1	2019
Kymijoen Tammijärvi	2	3	2020
Tuusulanjärvi	2	3	2021
Valkea-Kotinen	2	3	2019
Päijänne Tehinselkä	2	3	2019
Konnevesi Haukilahti	2	3	2019
Säkylän Pyhäjärvi pohj	3	3	2020
Pirkkalan Pyhäjärvi	3	1	2019
Kokemäenjoki Ulvila	3	3	2021
Lappajärvi 1	3	3	2019
Oulujärvi Ärjänselkä	4	1	2019
Kemijoki, Petäjäinen	5	3	2020
Tornionjoki Karunki	6	3	2021
Inarijärvi Kivilahti	7	1	2019

Nimi	rannikko alue	frekvenssi v.	aloitus vuosi
Virolahti Suuri Lakasaari	A	3	2021
Kotkan edusta, Ruotsinsalmi	A	1	2019
Pihlajasaari	A	3	2020
Tvärminne	A	3	2019
Airisto Seili	B	1	2019
Ahlainen	C	1	2019
Mikkelinsaaret	D	3	2019
Kokkolan edusta	E	3	2020
Hailuoto	E	1	2019
Kemin edusta Ajos Poh	E	3	2021

Päätelmiä seurannan tarpeista

- Rannikot ovat kuormittuneimpia ("cocktail") paikkoja ja kalojen lisääntymisaluetta
  - → seurannan jatkuvuus taattava (MHS käsikirjan sitovuus)
  - Näytteenotto Luken toimesta taattava
- Analytiikka on nykyisille aineille +/- riittävä
- TÄMÄ EI OLE KALLISTA SEURANTAA paikkaa tai vuotta kohden (1-2 puulia /paikka / 1-3v.)
- Pitoisuuksien ennustaminen mallintamalla
  - Kertyminen (PBT-aineet)
  - Kulkeutuminen (torj.-aineet, lääkkeet, metallit)
  - Passiivikeräinten käyttö (aine löytyy / ei löydy)
  - Muuntuminen (lääkkeet, metallispesiaatio)
- Sedimenttien käyttö trenditarkasteluissa
  - vähenee => harvennetaan "vanhoja" aineita
- **Tilan kytkentä päästöihin (identifiointi) ja toimenpiteisiin**

Vesiympäristön seuranta ja kalat elintarvikkeena - oletettava skenaario

Kotimaisen kalan käyttö lisääntyy

- ravitsemuksellisuus, ympäristösytyt, lähiruoka
- ... toivottavasti myös luonnonkalan, ei vain viljellyn

● Puhtausriskit liittyvät tuttuihin aineryhmiin

- Elohopea ja orgaaniset ymp. myrkyt – ”uutena” PFAS yhdisteet
- mutta monien pitoisuudet vähenemässä
  - elohopea ei latvavesistöissä?

● Informaatio-ohjaus korostuu

- Syöntisuositukset /herkät ryhmät
- **Missä ja mikä puhdasta? – missä ja mitä pitää välttää?**
Paikkojen, lajien valinta (**mm. särkikalat!**)
myös kokoluokka tärkeä (petokalat, silakka)

A close-up photograph of a fish's head, showing its eye and scales. A white thought bubble with a blue outline is superimposed on the right side of the image, containing the word "Kiitos!" in blue text. Three small white circles lead from the bubble towards the left.

Kiitos!

Kiitokset:
Ville Junttila
Markku Korhonen
Katri Siimes
Emmi Vähä